

Annelere Uygulanan Okuma Projesinin Etkilerinin İncelenmesi (Bağcılar Örneği)¹

Caner OZAN²
Ertuğ CAN³

Özet

Türkiye’de okuma alışkanlığı ile ilgili az kitap okunduğuna yönelik bir algı bulunmaktadır. Bu olumsuz algıyı ortadan kaldırmak için, değişik kurumlar tarafından okuma projeleri düzenlenmektedir. Böylece bireylerin rol model insanlardan etkilenerek, kitap okumaları hedeflenmektedir.

Araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nicel araştırma kapsamında tarama modellerinden genel tarama modeli tercih edilmiştir. Nicel araştırma kapsamında 27 sorudan oluşan likert tipi ölçek geliştirilerek uygulanmıştır. Nitel araştırma kapsamında ise 3 açık uçlu sorudan oluşan, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır.

Araştırmanın evreni İstanbul ili, örneklemi ise Bağcılar ilçesidir. Bağcılar ilçesinde projeye katılan 24 ilkokul, 42 ortaokul ve 14 liseden rastgele seçilen 399 katılımcı (anne) araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırma bulgularına göre, okuma projesini faydalı bulan katılımcıların, çocuklarının yanında kitap okumalarının, rol model olmaları bakımından

¹ Bu çalışma yüksek lisans tez çalışmasından derlenmiştir.

² Bağcılar Mehmet Akif Ersoy İlkokulu, cnrozn23@gmail.com

³ (Yrd. Doç. Dr.) Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Ana Bilim Dalı, ertugcan@gmail.com

olumlu olduğu; ders başarısı ile kitap okuma arasında doğru bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar okuma kültürünün gelişmesinde büyük katkısı bulunan elektronik kitap ve teknolojik olanaklar konusunda yeterli bilgiye sahip değildir.

Toplumda okuma kültürünün gelişmesine katkı sağlayabilmek amacıyla, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), ders müfredatlarını ailenin de içinde bulunduğu okuma ile ilgili etkinliklerle zenginleştirebilir, okullarda okuma saatleri daha etkin hale getirilebilir. Kitapların basılı ve elektronik ortamda paylaşılmasını sağlayacak ulusal düzeyde kampanyalar düzenlenebilir.

Anahtar Kelimeler: *Okuma, Proje, Aile*

Abstract

There is a perception of low reading rate about the Reading habits of people. In order to exterminate this perception, many different projects are realized by different institutions. So that, it is aimed to be affected by role model people around individuals and read books.

In this research; both qualitative and quantitative methods are used. In the scope of quantitative research; general scanning model is chosen. In the scope of quantitative research; a Likert Type Scale, consisting twenty-seven questions, is developed and applied. In the scope of qualitative research; a half structured interview form, consisting of three open ended questions, is used and the data are interpreted with the content analysis.

The place of the research is Istanbul and the sample is Bağcılar. Three hundred and ninety-nine (399) participants chosen randomly from 24 Primary Schools, 42 Secondary Schools and 14 High Schools from the town of Bağcılar constitute the sample of the research.

According to the findings of the research, participants, which think that reading project is useful, think that there is a positive correlation about being a role model by reading books close to their children and between academics success and reading books. Participants, there isn't enough knowledge about the technological opportunities and e-books in developing the reading culture.

İn order to contribute the reading culture the society; National Education Ministry (MEB) can richen the lesson curriculum with including the families in the reading activities. National Campaigns can be arranged about sharing of the books and e-books in electronical environment.

Keywords: *Reading, Project, Family*

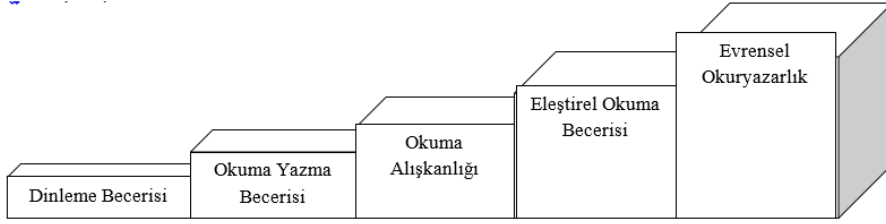
Giriş

Okula başlama, bireylerin hayatında doğumdan sonraki en önemli aşamalardan biridir. İlkokul ile birlikte okumayı öğrenen birey, okuduklarından çıkarımlar yaparak çevresinde olup biten olayları anlamaya başlamaktadır. Okuyan birey, hayatı sorgulamaya başlayarak, etrafında yaşanan olayları merak etmektedir. Merak ise, bireyi araştırmaya yönlendirmektedir. Okuma becerisi, bu şekilde bir döngüye dönüşerek devam etmektedir.

İlkokulda kazanılan okuma becerisi, bireyin okul başarısında da, sonraki aşamalarda da daima ön plana çıkmaktadır. Bireyin başta bilişsel ve sözel olmak üzere tüm gelişim alanlarında ilerlemesini sağlayan okuma alışkanlığı becerisi, bireyin yaşantısını düzenlemesi açısından önemlidir. Okumanın alışkanlık haline gelmesinde en önemli etkenler; aile, içinde yaşanılan toplum, okul ve öğretmenlerdir (Gürcan, 1999'dan akt. Bulut, 2001; 55). Ailede anne ve babasından okuma alışkanlığı kazanan birey, okul hayatı ile birlikte öğretmenlerinden etkilenmeye başlamaktadır. Toplumdaki rol model insanlar da okuma alışkanlığını etkileyen önemli unsurlardandır. Okuma alışkanlığını etkileyen unsurları (eğitim politikaları, ekonomik nedenler, kütüphane sayısının azlığı...vb.) incelerken, okumanın kişisel bir heves olduğunu da unutmamak gerekir. Bireyler kitapların pahalılığından söz ederken, ihtiyacı olmayan birçok şeye para harcamaktadır veya televizyonun ve bilgisayarın zaman çalan araçlar olduğunu bildiği halde, saatlerce onların başından kalkmayabiliyorlar. Şayet bireyler kitap okuma alışkanlığını benimserse, içtenselleştirirse, para biriktirip kitap da alabilir, okumaya zaman da ayırabilir.

Okuma alışkanlığını da içinde barındıran, okuma kültürü edinme sürecini Sever, şöyle açıklamaktadır: Her bir basamak bir diğerinin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. İlk basamak olan dinleme becerisini, okuma yazma

becerisi takip etmekte, ardından okuma alışkanlığının kazanıldığı üçüncü kademe gelmektedir. Bu oldukça önemli bir nokta olarak dikkatimizi çekmektedir. Okuma alışkanlığı ile insanlar her okuduğunu olduğu gibi almak yerine onu eleştiri süzgecinden geçirerek değerlendirmekte ve bu aşama da kişinin eleştiri ruhunu geliştirmektedir. Evrensel okuryazarlık en üst basamaktır ki, bu da kişinin okuma kültürü ediniminde geleceği son aşamadır (Çiftçi, Z., 2001; 180):

Şekil: Okuma Kültürü Edinme Süreci

Okunan kitap sayısına ve okuduğu süreye göre okuyucu tipleri farklılık göstermektedir. Örneğin; American Library Association (ALA) okuma alışkanlığı düzeylerini, şu şekilde belirlemiştir (Yılmaz, 2004; 116'dan akt. Odabaş, Odabaş & Polat, 2008):

1. Az okuyan: Yılda en fazla 5 kitap okuyan kişiler
2. Orta Düzeyde Okuyan: Yılda 6 ile 11 arasında kitap okuyan kişiler
3. Çok Okuyan: Bir yılda en az 12 kitap okuyan kişiler

Türkiye'de 6 kişiye 1 kitap düştüğü (Avcı, 2009) düşünülürse, Türkiye az kitap okuyan gruba dâhildir, okuma alışkanlığı ve okuma kültürüne sahip değildir, çıkarımında bulunulabilir.

Okuma alışkanlığını geliştirmek, toplumda okuma kültürü oluşturmak için ülkemizde değişik kurumlar tarafından okuma projeleri yapılmaktadır. Bu projeler okul içinde ve aileyle sınırlı kalabildiği gibi il genelinde de (Burdur Okuyor Projesi, Karabük Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü Okuma Alışkanlığı Kazandırma Projesi) yapılmaktadır. Türkiye'de 2013 TÜİK verilerine göre; 25 ve daha yukarı yaşta olan ve okuma yazma bilmeyen toplam nüfus oranı %5,7 iken bu oran erkeklerde %1,9, kadınlarda %9,4'tür (TÜİK, 2014). Kadınlarda dezavantajlı görünen bu okuma oranını

arttırmak için kadınlara yönelik okuma projeleri yapılmalıdır. Bağcılar’da uygulanan “Benimle Benim İçin Oku Anne” projesi bu yönüyle önemli bir çalışmadır.

Araştırma konusu olarak Bağcılar’da uygulanan okuma projesinin etkileri olarak belirlenmesinin nedeni, annelerin kitap okumasının kendi sosyal yapısına ve çocuğunun okul başarısına etkisini somut bir gözle görmek istememdir. Bu anlamda öğrencilerin aile ve okuma etkileşimleri, okuma motivasyonları, evdeki okuryazarlık deneyimleri gibi konulara hep ilgiyle yaklaşan biri olarak (Öztürk ve Aydemir; 2013, 1113) bu konuda çalışmış olmaktan duyduğum mutluluğu da anlatmaya değer bir duygu olarak değerlendirdiğimi belirtmek isterim. ProQest veri tabanından alınan verilere göre, okuma ilgisi, alışkanlığı alanında yazılan tezlerin çok az olduğu ve genellikle yüksek lisans düzeyinde olduğu belirtilmiştir (Karadağ, 2014; 13). Bu veri de göstermektedir ki, bu alanda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, annelerin okuma kültürlerini incelemek ve okuma kültürlerinin geliştirilebilmesine yönelik öneriler ortaya koyabilmektir.

Yöntem

“Annelere Uygulanan Okuma Projesinin Etkilerinin İncelenmesi” adlı çalışmada karma desen uygulanmıştır. Yani hem nicel, hem nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi olarak, tarama modellerinden, genel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırma olarak da ifade edilen tarama modeli; geçmişte veya hâlihazırda var olan durumu (Sönmez & Alacapınar, 2011; 46) olduğu gibi betimleyen ve tanımlamayı hedefleyen bir araştırma şeklidir. Tarama modelinde araştırılmak istenen şey ortadadır. Amaç tanımlanan şeyi doğru bir şekilde gözlemleyip belirtmektir (Karasar, 2008: 79).

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, akt: Bulut & Koçoğlu, 2012).

Annelere uygulanan anket üç bölümden oluşmaktadır: 1. bölümde demografik bilgileri öğrenmeye yönelik 13 (on üç) adet soru, 2. bölümde cevabı beşli likert ölçeği tipinde olan 27 (yirmi yedi) adet soru ve son bölümde çalışmayı derinlemesine inceleyebilmek amacıyla 3 (üç) adet açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme soruları sorulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları, katılımcıların kendi görüşlerini kâğıt üzerine yazması sonucu, proje ve okumayla ilgili görüşler alınmak amacıyla pilot çalışmadan sonra eklenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırmacı tarafından hazırlanan sorular üzerinde yanıtlayıcının kısmen düzeltme, düzenleme hakkı vardır. Sorgulayan ve yanıtlayan, bazı soruları birlikte yeniden düzenleyebilirler. Böyle olunca da bu teknik genellikle nitel araştırmalarda kullanılabilir (Sönmez & Alacapınar,2011).

Veri Toplama Araçları

Mevcut araştırmada kullanılmak üzere elde edilen veriler, “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği ile elde edilmiştir. Ölçek araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim dalında görevli 3 öğretim üyesi ve Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim dalında görevli 1 öğretim üyesinin görüşü ile uzman desteği sağlanmıştır. Bilimsel amaçlı hazırlanan ölçekler kullanılmadan önce uygulanacak örneklem için uygunluğu test edilmelidir. Bu test etme süreci bir dizi analiz aşamasından geçirilmektedir. Örneğin güvenilirlik geçerlilik analizine tabii tutularak ölçeğin uygunluğu kontrol edilir. “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği de bu tarz kontrollerden geçirilerek uygunluğu test edilmiştir. “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeğinde yer alan maddeler uygulamanın amacına uygunluğunun belirlenmesi için madde analizi işlemleri yapılmıştır. Yapılan madde analizinin amacı ölçeğin tümünün anlamlı olup olmadığını belirlemektir. Bunun için Item Total (Rit) ve Item Remainder (Rir) teknikleri kullanılmıştır. Hazırlanan ölçekte yer alan 30 maddeden 3’ünün Corrected Item-Total Correlation değerleri negatif olduğunda testten çıkartılmıştır. Geriye kalan 27 madde yeniden değerlendirilmiş ve çıkarılan maddelerin etkisi incelenmiştir. Yapılan madde analizleri sonucuna göre ölçekte yer alan bütün maddeler (27) (item total’da 0.40 değerinin üstünde olmaları koşuluyla) 0.01 seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Bu bağlamda ölçeğin 27 maddeden oluşmasına karar verilmiştir.

“Benimle Benim İçin Oku Projesi” ölçeğinin güvenilirlik analizinin yapılması amacıyla bölünmüş test çözümlenmeleri ve zamana göre değişmezlik yöntemleri kullanılmıştır. Zamana göre değişmezlik saptamasında “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği aynı gruba 6 ay süre ile iki kez uygulanmıştır. Birinci uygulama 106 kişi, ikinci uygulama ise 112 kişi üzerinde yapılmıştır. Her iki grubun verileri incelendiğinde aralarında anlamlı ve yüksek düzeyde ilişkinin var olduğu görülmüştür ($r=0,83$; $p<0,01$). Ayrıca yapılan t-testi sonucunda iki uygulamada da bir fark bulunamamıştır ($t=1,12$). Bu verilerden yola çıkarak “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeğinin zamana göre değişmez olduğu sonucuna varılmıştır.

“Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği bölünmüş test tekniği yoluyla iç güvenilirlik katsayı değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha (α) değeri 0,793 olduğu için, ölçeğin “oldukça güvenilirlik” değerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin aralık genişliğinin, “dizi genişliği/yapılacak grup sayısı” (Tekin, 1996) tarafından geliştirilen formül ile hesaplanmıştır. Geliştirilen formülde aritmetik ortalama aralıkları; “1,00-1,80= Kesinlikle Katılmıyorum”, “1,81-2,60= Katılmıyorum”, “2,61-3,40= Kararsızım”, “3,41- 4,20= Katılıyorum” ve “4,21-5,00= Kesinlikle Katılıyorum” şeklindedir. Ölçekteki puanlar, 1,00 ile 5,00 arasında olduğundan, puanlar 5,00’e yaklaştıkça görüşün olumlu olduğu, 1,00’e yaklaştıkça ise olumsuz olduğu kabul edilmiştir. Mevcut ölçek tersine puanlandığından dolayı “1,00-1,80= Kesinlikle Katılıyorum”, “1,81-2,60= Katılıyorum”, “2,61-3,40= Kararsızım”, “3,41- 4,20= Katılmıyorum” ve “4,21-5,00= Kesinlikle Katılmıyorum” şeklindedir. Ölçekteki puanlar, 1,00 ile 5,00 arasında olduğundan, puanlar 5,00’e yaklaştıkça algısının düşük olduğu, 1,00’e yaklaştıkça ise yüksek olduğu kabul edilmiştir.

Tablo1: Benimle Benim İçin Oku Proje” Ölçeği Puanlarının Yorumu

	N	Min	Max	X	SS	Madde Ort.
“Benimle Benim İçin Oku Proje”	399	27	135	58,54	11,17	2,16

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçek puanlarının “katılıyorum” düzeyinde (Ort=2,16) olduğu görülmüştür. Projeye katılan annelerin projeye yönelik algılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Nitel araştırma bölümünde 90 katılımcının, vermiş olduğu 127 cevap ile yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Öncelikle nitel verilerin kodlama işlemi yapılmıştır. Kodlamalar üzerinde çalışılmış ve bir kod listesi oluşturulmuştur. Daha sonra bu kodları belirli kategoriler altında açıklayabilen temalar bulunmuştur. Tematik kodlamada, ortaya çıkan kodların benzerlik ve farklılıkları belirlenerek birbiriyle ilişkili olan kodları bir araya getirecek türden temalar belirlenmiştir. Kodlama listesinin ve temaların oluşturulması aşamasında bir uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşme verilerinden iki anneye ait olan metinler rastgele seçilerek bu konuda uzman kişiye verilmiştir. Farklı temalar altında yer alan kodlamalar yeniden incelenmiştir. Aynı veri üzerinde araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar ile uzman kişinin yaptığı kodlamalar arasındaki tutarlılığa bakılmış ve sonuç olumlu bulunmuştur. Araştırmada uzman incelemesi, katılımcı teyidi ve annelerle yapılan görüşmelerin süreleri uzun tutularak iç geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, verilerin inandırıcılığını artırmak için toplanan verilerden elde edilen bulguların tutarlılığı kontrol edilmiştir. Buna yönelik olarak bulguların, görüşme formunun geliştirilmesinde kullanılan kavramsal çerçeve ile uyumluluğu sürekli kontrol edilmiştir. Araştırmanın dış geçerliğini artırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılan işlemler ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması, bulguların nasıl düzenlendiği ayrıntılı bir biçimde aktarılmıştır. Araştırmanın iç güvenilirliğini (tutarlılığını) artırmak için bulguların tamamı yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Araştırmanın dış güvenilirliğini (teyit edilebilirliğini) artırmak için araştırmacıların konuları, çalışılan durumla ilgili ön deneyimleri, araştırmada veri kaynağı olan katılımcılar, araştırmanın yapıldığı sosyal ortam, elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçeve, analiz yöntemleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca, başka araştırmacıların talep etmesi ya da gelecekte başka bir araştırmada karşılaştırmalar yapmak amacı ile araştırmanın orijinal verileri saklanarak da dış güvenilirlik arttırılmaya çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Yapılan araştırmanın bu bölümünde veri toplama araçlarından elde edilen veriler yer almaktadır. Verilerin çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri incelenmiş ve normal dağılım oldukları anlaşılmıştır. Bu bağlamda normal dağılım test teknikleri olan t-testi ve ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Veri analizleri ise SPSS 16 istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Dağılımları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
“Benimle Benim İçin Oku Proje”	Gruplar Arası	1780,360	4	445,090	3,482	,008
	Grup İçi	50362,006	394	127,822		
	Toplam	52142,366	398			

Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre dağılımları incelendiğinde çocuk sayısı değişkenleri arasında anlamlı düzeyde bir fark görülmüştür ($F=3,482$, $p<,05$). Anlamlı farkın kaynağını göstermek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre bir çocuğu olanlar ile iki, üç, dört ve beş ile beşten çok çocuğu olanlar arasında bir çocuğu olanların lehine anlamlı düzeyde farka rastlanmıştır.

200 kişilik bir katılımcı grubu üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, çocuk sahibi olmanın, okumak için bir engel teşkil ettiği görülmüştür (Akça & Molbay, 2010; 35).

Tablo 3: Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
“Benimle Benim İçin Oku Proje”	Gruplar Arası	1569,753	3	523,251	4,087	,007
	Grup İçi	50572,613	395	128,032		
	Toplam	52142,366	398			

Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği puanlarının gelir değişkenine göre incelendiğinde gelir düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark görülmüştür ($F=4,087$, $p<,05$). Anlamlı farkın kaynağını göstermek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre 0-999 ile 1000-1501 TL ve 0-999 ile 2001 ve üstü TL düzeyleri arasında 0-999 lehine; 1501-2000 TL ile 1000-1501 TL ve 1501-2000 TL ile 2001 ve üstü TL düzeyleri arasında 1501-2000 TL lehine anlamlı düzeyde fark bulunmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları

Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	Anlamlı Fark
Okur-Yazar (A)	20	59,35	14,52	B-D, C-D
İlkokul (B)	210	56,90	12,33	
Ortaokul (C)	92	57,37	7,67	
Lise (D)	69	63,19	10,61	
Üniversite (E)	8	54,88	12,57	
Toplam	399	58,18	11,45	

Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği puanlarının eğitim değişkenine göre incelendiğinde eğitim düzeyleri arasında anlamlı

düzye bir fark görülmüştür ($F=4,442$, $p<,05$). Anlamli farkın kaynağını göstermek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre ilkokul-lise arasında ilkokul lehine, ortaokul ve lise arasında ortaokul lehine anlamli düzeyde fark bulunmuştur.

Tablo 5: Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” Ölçeği Puanlarının Evinde Bilgisayar Olup Olmama Durum Değişkenine Göre Dağılımları

		N	X	Ss	Sd	t	P
“Benimle Benim İçin Oku Proje”	Evet	303	58,95	11,13	397	2,42	0,016
	Hayır	96	55,72	12,10			

Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği puanlarının evinde bilgisayar olup olmaması durum değişkenine göre bilgisayarı olanlar ile olmayanlar arasında olmayanların lehine anlamli düzeyde bir farkın olduğu görülmüştür ($t=2,42$, $p<,05$).

Tablo 6: Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” Ölçeği Puanlarının En Son Kitap Alma Süresi Değişkenine Göre Dağılımları

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
“Benimle Benim İçin Oku Proje”	Gruplar Arası	3907,091	3	1302,364	10,665	,000
	Grup İçi	48235,275	395	122,115		
	Toplam	52142,366	398			

Katılımcıların “Benimle Benim İçin Oku Proje” ölçeği puanlarının en son kitap alma süresi değişkenine göre en son kitap okuma değişkenleri arasında anlamli düzeyde bir fark görülmüştür ($F=10,665$, $p<,05$). Anlamli farkın kaynağını göstermek üzere yapılan LSD testi sonuçlarına göre, son bir ayda kitap alanlar ile diğer gruplar arasında son bir ayda alanların lehine anlamli düzeyde fark bulunmuştur.

Nicel Araştırma Bulguları

Ölçekte yer alan;

“Kitap okumayı severim.” önermesine katılımcıların büyük bir bölümünün “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu bulgudan hareketle halkımızın kitap okumayı sevmediği algısının aksine aslında kitap okumayı sevdikleri gerçeği ortaya çıkmıştır.

“Ayda en az bir kitap okurum.” önermesine katılımcıların genellikle “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların ayda en az bir kitap okuyor olmasının insanlarımız adına umut verici bir veri olduğu değerlendirilebilir.

“Okuma projesini faydalı buldum.” önermesine katılımcıların çoğunlukla “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. 8 (sekiz) yıllık öğretmenlik tecrübeme dayanarak gördüğüm üzere, bu türden projelerin katılımcılar tarafından büyük ölçüde faydalı bulunduğunu söyleyebilirim. Çocuklardan önce anne ve babalarının okumaya özendirilmesi ve teşvik edilmesi gerektiği de bilinmesi gereken ve bakanlığın bu konuda gerek müfredata, gerek kazanımlara ekleme yaparak eğitimi sınıfın dışına taşıma noktasında harekete geçmesi gerektiği önerilebilir.

“Okuma projesine gönüllü olarak katıldım.” önermesine katılımcıların genellikle “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Projeye katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu sonucu ortaya çıktığından dolayı ortaya konulacak olan genellemelerin evreni kapsayamayacağı gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Bu bakımdan bu türden bir çalışmanın gönüllü olmayan katılımcılar üzerinde yapılması bu konuda daha net ve geçerli sonuçlar ortaya koyması bakımından önemsenmesi gereken bir durumdur.

“Projeden önce de kitap okurdum” önermesine katılımcıların “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Buradan yola çıkarak katılımcıların kitap okuma alışkanlıklarının olduğu söylenebilir. “Kitap okumanın yararlı bir şey olduğunu düşünüyorum.” önermesine katılımcıların çoğunlukla “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcılar tarafından kitap okumanın faydalı

bir şey olduğu ifade edilmiştir. Kitap okumanın faydalı olduğunu düşünen katılımcıların, kitap okuma projelerine gönüllü olarak katılması beklenebilir.

“Kitap okuyarak çocuğuma iyi bir örnek olduğumu düşünüyorum.” önermesine katılımcıların büyük bir bölümünün “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcıların çocuklarının yanında kitap okumalarının, rol model olmaları açısından olumlu bir etkinlik olduğu düşünülmektedir. Anne babaların örnek olması, öneriden daha önemlidir. Çocuklar nasihatleri değil, gördüklerini uygular. Kitap okumayı seven anne babalar, çocuklarında da okuma sevgisi uyandırırılar (Özçakır, 2015).

“Okuduğum kitap türü (hikâye, roman, şiir v.b.) benim için önemlidir.” önermesine katılımcıların “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcılar daha çok roman (% 54.13, 216 kişi) ve dini kitap (% 59.89, 239 kişi) türlerini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın (2011) verilerine göre iller bazında en fazla okunan kitap türünün roman olduğu görülmektedir. Türkiye Yayıncılar Birliği’nin 2012 verilerine göre; Türkiye’de toplam 42 626 (kırk iki bin altı yüz yirmi altı) ayrı başlık altında kitap yayınlandığı; yayınlanan bu kitapların 15 043 (on beş bin kırk üç) tanesinin edebiyat (roman, hikâye, şiir...) türünde olduğu; bunu 14 342 (on dört bin üç yüz kırk iki ile) toplum bilimleri türündeki kitapların takip ettiği; bunu da 2 664 (iki bin altı yüz altmış dört) başlıkla dini kitapların izlediği belirtilmektedir (Radikal, 2013). Bu verilere göre roman türündeki kitaplar ile dini kitapların ulaşılabilirlik açısından kolaylık sağladığı; dolayısıyla okuma türünü belirlemede bir ölçüt olduğu söylenebilir.

“Evimize günlük en az bir gazete girer.” önermesine katılımcıların “Kararsızım/Fikrim Yok” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Toplumumuzun gazete okuma düzeyinin düşük olduğu (Türkiye’de gazete okuma oranı %22’dir [Coşkun, 2001; 35]) verilerini destekleyen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Türkiye’nin okuma alışkanlığı karnesine göre, Türk halkının gazete ve dergi okuma alışkanlığı bulunmamaktadır (Çocuk Vakfı, 2006;5).

Nüfus artış oranlarını hiç hesaba katmadan 1981 yılında 15 gazete ile 2 milyon 210 bin günlük satış yapılan ülkemizde, 2003 yılında 37 gazete ile günlük ortalama 4 milyon 450 adet satış yapılmıştır. 2014 yılında ise, 49 gazete ile günlük ortalama 5 milyon satış rakamına ulaşılmıştır (Bayraktar, 2014).

Gazete okuma oranları ile ilgili yapılan bir çalışmaya göre Avrupa ülkelerinde Almanya % 62 ile en çok gazete okunan ülke olarak belirlenmiştir. Bu ülkeyi sırasıyla İsviçre (% 61), İngiltere (% 44), Fransa (% 41) ve İtalya (% 38) takip etmektedir. Aynı çalışmada gazete okuma oranı Türkiye’de % 8 olarak ifade edilmiştir. Türkiye’de “gazeteler, 5 milyon satıyor ama 15 milyon kişi okuyor” anlayışı bulunsa da, halen Avrupa ülkelerinin çok gerisindedir (Bayraktar, 2014).

Yüksek lisans öğrencilerinin internet kullanımı ile ilgili bir araştırmaya göre, öğrencilerin internette en sık olarak okudukları yazıları, gazete haberleri oluşturmaktadır. Gazete haberlerinin internetten de okunabilmesi, gazete satışını düşüren başka bir neden olabilir (Ateş & Şahin, 2014; 11).

“Ailem ile beraber kitap okurum.” önermesine katılımcıların genellikle “Kararsızım/Fikrim Yok” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Ailenin bir araya gelip düzenli bir şekilde kitap okumadıkları tahmin edilen bir gerçek olarak düşünüldüğünde “Benimle Benim İçin Oku Projesi” nin aile bireylerinin düzenli bir şekilde kitap okuma alışkanlığını kazanmalarını sağlamak bakımından küçük bir adım, bir kıvılcım olabileceği önemle değerlendirilmesi gereken bir ihtimaldir.

“Kitap okumanın çocuğumun ders başarısını arttırdığını düşünüyorum.” önermesine katılımcıların çoğunlukla “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Burada katılımcıların ders başarısı ile kitap okuma alışkanlığının birbirini destekleyen birer unsur olduğuna dair zihni model geliştirmiş oldukları söylenebilir. Bu konuda yapılacak çalışma veya çalışmaların literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. 8. sınıf ilköğretim öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada okuma alışkanlığının okul başarısını arttırdığı (Milliyet, 2012); Keçiören Atapark İlköğretim Okulu’nda yapılan bir araştırmada ise 6.ve 7. sınıf öğrencilerinde kitap okuma sıklığının artışının öğrencilerin not ortalamalarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Yılmaz, B., 2012; 216).

“Televizyon izlemektense kitap okumayı tercih ederim.” önermesine katılımcıların genellikle “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcıların büyük bir bölümünün televizyon izlemek yerine kitap okumayı tercih ettiklerini belirtmiş olmaları, Çocuk Vakfı (2006)’nın ülkemizde yetişkin nüfusun % 95’inin yalnızca televizyon seyrettiği; geriye kalan % 5’in ise televizyon seyretmenin yanı sıra kitap okuduğu sonuçları ile çelişen bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Proje bittikten sonra da kitap okurum.” önermesine katılımcıların “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Benimle Benim İçin Oku Anne Projesi’nin katılımcıların kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına küçük de olsa katkı yaptığı ortaya çıkmıştır. Bu tür çalışmaların titiz bir planlamayla ve bakanlık düzeyinde gerçekleştirilmesi okuma alışkanlığı kazanmış bir toplum inşa etmesi bakımından önemle değerlendirilmesi gereken bir husustur.

“Proje sonunda verilen ödül beni daha çok kitap okumaya yönlendirdi.” önermesine katılımcıların “Kararsızım/Fikrim Yok” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcıları kitap okumaya teşvik eden unsurun ödül olmadığı sonucu bireyin kitap okuma alışkanlığını kazanması için ödül ya da teşvik edici herhangi bir maddi unsura ihtiyaç duymadığı önemli bir gerçeklik olarak ortaya konulmuştur.

“Ailemde kitap okumada örnek aldığım kişiler vardır.” önermesine katılımcıların genellikle “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Çevresinde kitap okuyan rol modeller olan bireylerin kitap okumaya yatkın olabilecekleri ihtimali bir araştırma konusu olarak değerlendirilebilir.

“Ailemde beni kitap okumaya yönlendiren kişiler vardır.” önermesine katılımcıların “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Bu veriden hareketle madem okuyucular büyük oranda aile bireylerinden kitap okuma konusunda destek ve teşvik alıyorlar; öyleyse kitap okuma oranımızın neden bu denli düşük olduğu da sorgulanması gereken bir çelişki olarak ortaya çıkmaktadır.

Ankara ilinde yapılan bir araştırmada, ders kitabı dışında öğrencileri okumaya teşvik edilmesi sonuçlarına göre erkek öğrencilere göre okuma alışkanlığının kazandırılmasında aile birinci sırada etkili olurken kız öğrenciler öğretmenin daha fazla etkili olduğu görüşündedir. Erkek öğrenciler okuduklarını daha çok anne ve babalarıyla paylaşırken kız öğrenciler en fazla anneleriyle iletişim kurmakta, en az babalarıyla paylaşımında bulunmaktadır (Üstten & Pilav, 2014; 780).

“Çocuklara hediye olarak kitap alınmasının daha iyi olacağını düşünüyorum.” önermesine katılımcıların “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Anne-babanın çocuğuna hediye olarak kitap almasının çocuğun okumaya olan tutumunda olumlu değişiklikler sağlayacağı (Şahin, Çelik & Çelik, 2012; 110; Durualp, Çiçekoğlu & Durualp, 2013; 125) belirtilmektedir.

“Elektronik kitap (e-kitap) hakkında bilgi sahibiyim.” önermesine katılımcıların “Kararsızım/Fikrim Yok” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcıların e-kitap hakkında bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Türkiye’de, yayıncıların e-kitap ve e-kitap yayıncılığı ile ilgili yaklaşımlarını ortaya koymak için yapılan anketi yanıtlama oranları, onların konuya henüz ilgi duymadıklarını göstermektedir. Türkiye Yayıncılar Birliği’ne bağlı 265 yayınevine gönderilen ankete yalnızca 29 yayınevi cevap vermiştir. Bu yayınevlerinden de sadece 3’ü e-kitapla ilgili çalışmaları takip ettiğini ve çalışmalar yaptığını belirtmiştir. Diğer 26 yayınevi ise teknik altyapı, personel ve yasal düzenlemelerin yetersizliği, toplumun ilgisinin olmayışı vb. nedenlerle e-kitap yayıncılığı için uygun ortamın ülkemizde henüz oluşmadığını belirtmişlerdir (Önder, 2010; 270). Bu bağlamda kitap yayıncılarının yabancı olduğu bir konuda katılımcıların bilgi ve fikir sahibi olmaları beklenmemelidir.

E-kitap teknolojisi ve onun kullanımıyla ilgili araştırmalar başta Amerika olmak üzere gelişmiş ülkelerde yoğunlaşmaktadır. Ülkemizde eğitim bilimleri alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde bu yönde kuramsal ve uygulamaya dayalı çalışma sayısının yok denecek kadar az olduğu görülmektedir (Öngöz, 2011; 4).

Öğrencilerin e – kitap okuma tutumlarının incelendiği bir araştırmada, lise öğrencilerinin tablet, dizüstü bilgisayar vb. teknolojik aletlere sahip olmalarına rağmen, e - kitap okuma tutumları düşük çıkmıştır (Çelik, 2015; 281).

“İlçemizde kitap satın alınacak yerlerin sayısı yeterlidir.” önermesine katılımcıların “Kararsızım/Fikrim Yok” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcılar kitap fiyatlarının pahalı olduğunu belirttikleri için, kitap satın almak yerine arkadaşlarından, kütüphanelerden ve bilgi evlerinden ödünç kitap alma yolunu tercih ettikleri düşünülmektedir. Bu sebeple çevresindeki kitap satılan yerleri pek bilmemektedir.

“Kitap fiyatları pahalıdır.” önermesine katılımcıların çoğunlukla “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcıların; % 16’sı (64 kişi) 0-999 TL arası, % 48,9’u (195 kişi) 1000-1500 TL arası, % 20,3’ü (81 kişi) 1501-2000 TL arası ve % 14,8’i (59 kişi) 2001 ve üzeri gelir elde ettikleri düşünülürse katılımcıların kitap satın almakta zorlandıkları; bu yüzden kitap fiyatlarını pahalı buldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

2014 yılı D&R’nin en çok satan kitaplar listesine göre (CNN, 2014):

1. Deliduman, 21.33 TL
2. Elif Gibi Sevmek, 9TL
3. Yaz, 15.20 TL
4. Kayıp sicil, 14.20 TL
5. Aşkın İstilas: Yol, 13.20 TL
6. Kürk Mantolu Madonna, 7.15 TL
7. Kocan Kadar Konuş, 13.30 TL
8. Allah De Ötesini Bırak, 9 TL
9. Aynı Yıldızın Altında, 18.20 TL
10. Böğürtlen Kışı, 13 TL

(NOT: Yukarıda verilen kitap listesindeki fiyatlar D&R’nin 24.05.2015 tarihindeki internetteki indirimli satış fiyatlarıdır.)

2014 yılında en çok satan 10 kitap, indirimli hali ile toplamda 133 TL 58 kuruş tutmaktadır. Katılımcılarımızın % 85,2’si 2001 TL’nin altında gelire

sahip olduğu düşünülürse, ortalama 13 TL'ye satılan kitapların pahalı olarak algılanmasının normal bir durum olduğu düşünülebilir.

Sınıf öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığı ile ilgili bir araştırmada, kitap fiyatlarını pahalı olması kitap okumayı olumsuz etkilemektedir sonucu ortaya çıkmıştır (Saracaloğlu, Karasakaloğlu & Aslantürk, 2010; 475).

“Kitap almak için aile bütçemizden para ayırıyorum.” önermesine katılımcıların “Kararsızım/Fikrim Yok” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcıların, aile bütçelerinde kitap alınması için bir kaynak ayırmadıklarını belirtmesi, kitaba öncelikli olarak önem vermedikleri sonucunu çıkarabilir.

Tablo 7: Harcama gruplarına göre toplam, hane halkı başına ve eşdeğer fert başına ortalama aylık tüketim harcamasının dağılımı, Türkiye

Harcama türleri	Toplam hane halkı tüketim harcamasının dağılımı (%)		Hane halkı başına aylık ortalama harcama (TL)		Eşdeğer* fert başına aylık ortalama harcama (TL)	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Toplam	100,0	100,0	1.843	2.120	834	967
Gıda ve alkolsüz içecekler	21,9	20,7	403	439	182	200
Alkollü içecek, sigara ve tütün	4,5	4,1	83	88	38	40
Giyim ve ayakkabı	5,1	5,2	93	110	42	50
Konut ve kira	27,1	25,8	500	547	226	250
Ev eşyası	6,3	6,4	115	135	52	61
Sağlık	2,1	1,9	39	40	18	18
Ulaştırma	15,1	17,2	278	366	126	167
Haberleşme	4,1	4,0	75	85	34	39
Kültür, eğlence	2,8	2,7	51	57	23	26
Eğitim hizmetleri	2,0	2,0	38	42	17	19
Otel, lokanta, pastane	5,4	5,7	100	121	45	55

Kaynak:2011 Hane halkı Bütçe Anketi Sonuçları, TÜİK

* Düzeltilmiş OECD ölçeğine göre hesaplanmıştır.

Tablo 7’de verilen 2011 Hane halkı Bütçe Araştırması’ndan elde edilen sonuçlara göre; Türkiye genelinde hane halklarının tüketim amaçlı yaptığı harcamalar içinde en yüksek payı % 25,8 oranıyla konut ve kira harcamaları alırken, harcamaların % 20,7’si gıda ve alkolsüz içeceklerden oluşmaktadır. Türkiye genelinde yapılan harcamalar içinde sağlık harcamalarına % 1,9 ve eğitim hizmetleri harcamalarına ise % 2 oranında pay ayrılmıştır (TÜİK, 2012).

“Bu projenin insanlara okuma alışkanlığı kazandıracığına inanıyorum.” önermesine katılımcıların “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcılara göre; projenin uygulanış yöntemi okuma alışkanlığı kazandırmaktadır.

“Kitap edinmek için kütüphane, kitap fuarları, okul, bilgi evlerinden yararlanırım.” önermesine katılımcıların “Katılıyorum” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcıların kitap edinmek için kitap satılan yerlerden ziyade ücretsiz kitap edinebilecekleri yerleri tercih ettikleri görülmektedir.

“Okul kütüphanesini kullanırım.” önermesine katılımcıların “Kararsızım/ Fikrim Yok” düzeyinde yanıt verdikleri görülmektedir. Okul kütüphanelerinin kitap zenginliği bakımından katılımcıların ilgisini çekmediği; okul kütüphanesindeki kitap türlerinin katılımcılara hitap etmediği; okul kütüphanelerinin, velilerin serbest ziyaretine açık olmadığı düşünülebilir. 2011 yılında Millî Eğitim Bakanlığı’nın başlattığı “Okullar Hayat Olsun” Projesi ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren okulların eğitim ve öğretim saatleri dışında belediyelerle işbirliği yapılması suretiyle velilerin ve mahallelinin hizmetine açılması, öğrenciler ve yetişkinler için birer hayat boyu öğrenme merkezi ile yaşayan güvenli alanlar haline dönüştürülmesi; belediyelerin yeni bir mekân oluşturmaksızın meslek ve beceri kazandırma, spor, kültür, sosyal hizmetleri için okulların çok amaçlı kullanılabilmesi ve ağaçlandırılması amaçlanmıştır (MEB, 2011). Katılımcıların okul kütüphanesini yeterince kullanamıyor olduğu hesaba katılırsa, “Okulla Hayat Olsun Projesi”nin de tam olarak hayata geçirilemediği düşünülebilir.

Nitel Araştırma Bulguları

Nitel araştırma kapsamında, katılımcılara aşağıda yer alan sorular yöneltilmiştir:

1. Projenin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar nelerdir?
2. Projede bulunmasını istediğiniz çalışmalar var mıdır?
3. Toplumda okuma becerilerinin gelişebilmesi için neler yapılabilir?

Araştırma kapsamında, katılımcılara “Projenin uygulanmasında eksik yönler var mıdır?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdikleri cevaplar gruplanıp, tema oluşturularak Tablo 8’de verilmiştir:

Tablo 8: Projenin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

Projedeki Eksik Yönler	Zaman Planlaması	Projede Kullanılan Kitaplar	Projeye Katılım	Projenin Uygulandığı Ortam	Projenin Uygulandığı Grup
	17 kişi	9 kişi	5 kişi	5 kişi	2 kişi

Tablo 8’de görüldüğü gibi, projenin uygulanmasında karşılaşılan sorunlara 38 kişi cevap vermiştir. Projenin uygulanmasında en önemli sorun olarak katılımcılar zaman planlamasının iyi yapılamadığını belirtmiştir. (17 kişi). 9 kişi projede kullanılan kitaplar ile ilgili sıkıntılarını belirtirken, 5 kişi projeye katılımın yetersiz olduğunu söylemiştir. 5 kişi projenin uygulandığı ortamı beğenmezken, 2 kişi projenin daha küçük yaştaki öğrencileri ve annelerini kapsaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bulgudan hareketle, projenin planlaması yapılırken, zaman planlamasının iyi yapılamadığı sonucu ortaya çıkabilir. Zaman planlaması yapılırken, katılımcıların da görüşleri alınabilir ve çalışan anneler için ayrı bir grup yapılabilir. Projede kullanılan kitap türleri çocuklar ve anneler için ayrı seçilebilir. Katılımcılar gruplara ayrılarak, okuma saatleri kütüphanelerde veya evlerde yapılabilir. Bu eksiklikler giderildiğinde, proje memnuniyeti artacağı için, daha iyi sonuçlar elde edilebilir.

Bazı katılımcıların zaman planlamasına ilişkin görüşleri şu şekildedir: “Ben çalışan bir anneyim. Bu yüzden proje ile ilgili bazı toplantılara katılamadım. Çalışan kadınlar için, fikirlerimiz alınıp, uygun bir zaman ayarlanabilirdi”(K23).

“ Kitap okuma saatleri bize danışılmadan ayarlanıyordu. Bu sebeple, okuma saatlerine katılamıyordum ” (K25).

Bazı katılımcıların projede kullanılan kitaplara ilişkin görüşleri şunlardır:
“Okuduğumuz kitaplarda anlamını bilmediğimiz yabancı kelimeler çoktu, bu yüzden okurken çok sıkıldım” (K3).

“Çok az sayıda kitap türü vardı. Ben bu projede dini kitaplar olmasını da isterdim” (K27).

Katılımcıların projenin uygulandığı ortama ilişkin görüşleri şu şekildedir:
“Kitap okuduğumuz ortamda çok gürültü oluyordu, bu yüzden okuduklarımın çoğunu anlamıyordum” (K70).

“Projenin uygulandığı yer çok kalabalık olduğu için, okuma yapmak istemiyordum. Daha az kişi olabilirdi” (K72).

Katılımcılara “Projede bulunmasını istediğiniz çalışmalar var mıdır?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdikleri cevaplar gruplanıp, tema oluşturularak Tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 9: Projede Bulunması Gereken Çalışmalar

Projede Bulunması Gereken Çalışmalar	Projede Babaların Olması	Okunan Kitapların Drama ile Canlandırılması	Kitap Çeşitliliğinin ve Sayısının Arttırılması	Kitapların Yazarlarıyla Tanışılması	Ünlü Kişilerin Okula Gelmesi
	2 kişi	1 kişi	11 kişi	3 kişi	1 kişi
	Kitapların Çocuklara Hediye Edilmesi	Kitap Okuma Saatini Eğlenceli Hale Getirmek	Reklamın ve Tanıtımın İyi Yapılması	Uygulanan Kişi Sayısı	Gönüllülük Esası Olması
	2 kişi	4 kişi	5 kişi	3 kişi	1 kişi
	Proje Sonunda Yarışma Yapılması	Konferanslar Düzenlenmesi	Projenin Devamlılığının Olması	Bilgilendirme	
	4 kişi	3 kişi	16 kişi	1 kişi	

Tablo 9’da görüldüğü gibi, “projede bulunması istenen çalışmalar nelerdir?” sorusuna 57 kişi cevap vermiştir. Proje için katılımcıların düşündüğü en önemli çalışma, projenin devamlılığının olmasıdır (16 kişi). 2 kişi projenin babaları da kapsamasını isterken, 1 kişi okunan kitapların drama yoluyla canlandırılması gerektiğini ifade etmiştir. 1 kişi okula ünlü kişilerin gelip, kitap okumasını isterken, 11 kişi kitap sayısının ve çeşitliliğinin arttırılması gerektiğini söylemiştir. 3 kişi okunan kitapların yazarlarıyla tanışmak isterken, 3 kişi de okulda okuma ile ilgili konferanslar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. 2 kişi okunan kitapların, kendilerine hediye edilmesini isterken, 5 kişi projenin reklamı ve tanıtımının daha iyi yapılabileceğini belirtmiştir. 1 kişi projeye zorla katıldığını ifade ederken, 3 kişi projenin daha fazla kişiye uygulanması gerektiğini belirtmiştir. 4 kişi kitap okuma saatlerinin eğlenceli bir hale getirilmesini, 4 kişi proje sonunda kitap okuma ile ilgili yarışmalar yapılmasını ifade etmiştir. 1 kişi ise projenin devamlılığının önemini belirtmiştir. Bu bulgudan hareketle, proje sonunda katılımcılara görüşlerinin sorulduğu bir anket yapılsaydı, alınan cevaplar doğrultusunda proje geliştirilerek, daha geniş kitlelere uygulanabilirdi. Bu bağlamda hazırlanan bu tez, proje eksiklerinin giderilmesi açısından önemlidir.

Katılımcıların projede bulunmasını istedikleri çalışmalara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Proje, sadece anneler için değil, babalar için de olmalıydı. Evde çocuğumuz babasını daha çok örnek alıyor” (K33).

“Kitap okuma saatleri, farklı yerlerde yapılabilirdi. Mesela deniz kenarına gidip orada kitap okuyabilirdik. Böylece kitap okuma saati daha eğlenceli olurdu” (K85).

“Halkımız kitap okumanın yararlarını tam olarak bilmiyor. Kitap okumanın yararlarını anlatan konferanslar düzenlenebilir” (K72).

Katılımcılara “Toplumda okuma becerilerinin gelişebilmesi için neler yapılabilir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdikleri cevaplar gruplanıp, tema oluşturularak Tablo 10’da verilmiştir:

Tablo 10: Toplumda Okuma Becerilerinin Geliştirilmesi İçin Yapılacak Çalışmalar

Toplumda Okuma Becerilerinin Gelişebilmesi İçin Yapılacak Çalışmalar	Televizyonda Ünlü Kişilerin Kitap Okuması	Duraklara, Oyun Alanlarına Kitaphk Koyulması	Evde Belli Saatlerde Teknolojik Aletlerin Kapatılması	Kitap Fiyatlarının Düşürülmesi	Okuma Saatleri Oluşturulması
	2 kişi	15 kişi	5 kişi	9 kişi	16 kişi
	Kitapların Ücretsiz Dağıtılması	Konferanslar Düzenlenmesi	Gelir Seviyesinin Yükseltilmesi	Kitap Fuarlarının Sayısının Arttırılması	Kitap Satılacak Yerlerin Arttırılması
	11 kişi	19 kişi	2 kişi	3 kişi	7 kişi
	Okullarda Kütüphanelerin Açık Olması	Evlere Günlük Gazete Alınması, Süreli Yayınların Takip Edilmesi			
	5 kişi	3 kişi			

Tablo 10’da görüldüğü gibi, “Toplumda okuma becerilerinin gelişebilmesi için neler yapılabilir?” sorusuna 97 kişi cevap vermiştir. Toplumda okuma becerilerinin gelişebilmesi için katılımcıların düşündüğü en önemli çalışma, kitap okumanın önemini anlatan konferansların yapılmasıdır (19 kişi). 16 kişi evlerde ve okulda kitap okuma saati uygulaması yapılmasının, 15 kişi otobüs, metro duraklarına, oyun alanlarına kitaplık koyulmasının, 9 kişi kitap fiyatlarının düşürülmesinin, 11 kişi evlere ücretsiz kitap dağıtılmasının, 7 kişi kitap fuarlarının sayısının arttırılmasını, 5 kişi evdeki teknolojik aletlerinin belli bir saate kapatılmasının, 5 kişi okuldaki kütüphanelerin açık olmasının, 4 kişi kitap satılacak yerlerin sayısının arttırılmasının, 2 kişi gelir seviyesinin yükseltilmesinin, 2 kişi televizyonda popüler olan kişilerin kitap okumasının, 3 kişi ise evlere düzenli olarak gazete ve dergi alınmasının toplumda okuma becerilerinin geliştirebilmesi için önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgudan hareketle, okuma becerilerinin gelişebilmesi için iyi rol modellere ihtiyaç duyulduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Kitap okuma konusunda rol model olacak kişilerin televizyonlarda ve konferans salonlarında seminerler vermesi, okuma becerilerini olumlu etkileyecektir. Teknolojik aletlerin de kitap okumanın önünde bir engel olduğu, sıklıkla kullanılan alanlarda kitaplık ve kütüphane eksikliğinin olduğu varsayımı yapılarak, bu konularda çalışmalar yapılabilir. Kitap fiyatlarının pahalı ve kitap satılacak yerlerin az olmasının da kitap okuma alışkanlığını olumsuz yönde etkilediği aşikârdır. Arat, bir makalesinde, Türkiye’de her akşam 20.30 - 21.00 arasında, herkes televizyonları kapatıp, işini gücünü bırakarak 30 dakika boyunca kitap okuma gerçekleştirilirse, ülkede sessiz bir devrim olacağını belirtmiştir (Arat, 2009).

Katılımcıların toplumda okuma becerilerinin geliştirilmesine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Halkımız kitap okumanın yararlarını tam olarak bilmiyor. Kitap okumanın yararlarını anlatan konferanslar düzenlenebilir” (K72).

“Çok televizyon izliyoruz. Bazı saatler televizyonu kapatıp, kitap okuyabiliriz” (K11).

“Okul kütüphanelerini kullanmak istediğimizde genellikle kapalı oluyor ve anahtarı bulunamıyor, kütüphaneye girdiğimizde de bize yardımcı olan kimse olmuyor. Okul kütüphanelerini canlandırmalıyız.” (K54).

“Kitap fiyatlarındaki artış, insanları kitap okumaktan soğutuyor. Bu yüzden kitaplar ucuz fiyata satılmalıdır.” (K9).

Sonuç

Katılımcılar okuma projelerini faydalı bulmakta ve bu tür projelerin artmasını ve genele yayılması gerektiğini belirtmektedir. Okuma projelerinin il genelinde uygulandığı Karabük ve Burdur illerinin 2012 YGS’de en başarılı ilk üç il içinde bulunması da araştırılması gereken bir husustur. Ayrıca bu tür projelerde katılımcı görüşlerinin de alınması, projenin uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Katılımcı görüşü ile projedeki eksiklikler giderilebilir ve projedeki katılım oranı arttırılabilir. Projeye katılımda gönüllülük esası olması, kitap okuma sevgisi konusunda da güvenilir veriler elde etmemizi engellemektedir. Bu tür okuma projelerinde gönüllülük esası aranmamalıdır.

Kitap fiyatlarının pahalı olması, kitap satın alınacak yerlerin sayısının yetersiz olması, katılımcıların kitaba ulaşma olasılığını azaltmaktadır ve katılımcılar bu sorun ile ilgili çalışmalar yapılmasını, ücretsiz kitap temin edebilecekleri yerlerin sayısının arttırılması gerektiğini belirtmektedir. Katılımcıların gelir seviyesinin düşük olması sebebiyle kitap fiyatlarını pahalı bulmaları olasıdır, bu yüzden ücretsiz kitap bulabilecekleri yerleri tercih etmektedirler. Okul kütüphanelerinin işlevsiz olması da, katılımcıların ücretsiz kitaba ulaşmasındaki engellerden biridir. Okul kütüphanelerinde sürekli duran bir personel isteyen katılımcılar, kitap sayısı ve çeşidinin de arttırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların %70’i, 1 ile 3 saat arasında televizyon izlerken, genel algının aksine, televizyon izlemektense, kitap okumayı tercih etmektedirler.

Uzman kişilerin, okumanın faydaları konusunda konferanslar düzenlemesinin yararlı olduğunu düşünen katılımcılar, okulun bu tür konferanslara öncülük etmesini dile getirmektedir.

Kitap okuma da, kitap paylaşımın önemli olduğunu vurgulayan katılımcılar, kitap okuyarak çocuklarına iyi birer rol model olduklarını düşünmektedir. Ayrıca kitap okumanın çocuklarının ders başarısını arttırdığını belirten katılımcılar, okulda çocuklarının, öğretmenlerle birlikte daha fazla kitap

okuması gerektiğinin de altını çizmiştir. Katılımcılar evlerinde de okuma saatlerini uygulamaya geçirilmesinin, okuma becerisinin gelişmesinde önemli yer tutacağını belirtmiştir.

Teknolojik aletlerin okuma önünde bir engel olduğunu düşünen katılımcılar, elektronik kitaplar konusunda da fazla bir bilgiye sahip değildir.

Öneriler

1. Okuma Projeleri

Okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik uygulanması düşünülen projeler daha kapsamlı ve daha geniş katılımlı olarak uygulanabilir. MEB, bu tür projeleri müfredat içerisine yerleştirerek, ülke düzeyinde kitap okuma kampanyalarına öncülük edebilir.

2. Durak Kitaplıkları

Otobüs, metro duraklarında, bireyler yolculuk edecekleri taşıtları bekledikleri için yolculuk zamanlarının bir bölümünü duraklarda geçirirler. Bekleme sırasında, bireylerin kaliteli vakit geçirmesini sağlamak için durak kitaplıkları yapılabilir.

3. Taşıt Kitaplıkları

Bireyler, günlük hayatlarının önemli bir kısmını trafikte geçirmektedir. Bir navigasyon şirketi olan TomTom, 200'den fazla şehrin trafik yoğunluğunu ölçerek oluşturduğu Trafik Sıkışıklığı Endeksi'nde % 58 sıkışıklık oranı ile İstanbul'u en çok trafik yaşanan şehir ilan etmiştir (Akşam, 2015). Otobüs, metro ve metrobüs vb. taşıtlarda bu kadar fazla zaman geçiren bireyler için taşıtlarda, koltukların yan tarafına gazete, dergi ve kitap bulunan bir mini kitaplık yapılabilir.

4. Elektronik Kitaplar

Pahalı olan e-kitap fiyatları düşürülebilir. Bu fiyat planlaması yapılırken, yazarların telif hakları da göz ardı edilmemelidir. MEB, örgün eğitim kurumlarında bulunan tüm öğrencilere tablet hediye edebilir. Bu tabletlerin içine her sene için en az 12 tane e-kitap yükleyebilir. İnternet üzerinden bu kitaplar ile ilgili yarışmaları yapabilir.

5. Okur Yazar Buluşmaları

Her ay okullarda yazar buluşmaları yapılabilir. Bu buluşmaların reklamı ve duyurusu iyi yapılarak, sadece öğrencileri değil, anne, baba ve mahalledeki bireyleri de kapsayan bir etkinlik haline getirilebilir. Yazarlar hem kitap imzalayarak, hem de seminerler düzenleyerek okuma alışkanlığını topluma kazandırma da rol model olabilirler.

6. Okuma Saatleri

Kitap okuma etkinliklerini yerele de yaymak için, kahvehanelerde, evlerde, mahalle parklarında, ibadethanelerde, okullarda kitap okuma saatleri düzenlenebilir. Bu okuma saatleri için muhtar, belediye üyeleri, okul öğretmenleri, din görevlilerinden oluşturulacak bir komisyonla birlikte zaman, kaynak ve yer planlaması yapılabilir. Her gün belirlenen bir saatte, herkesin işini gücünü bırakması sağlanarak, kitap okuması sağlanabilir. Ayrıca televizyon kanallarında kamu spotu olarak belirlenen bir saatte “Haydi Kitap Okuyalım” uyarısı yapılabilir. Televizyonda program yapan kişilerin de kitap okumasıyla bu etkinliğe destek olmaları sağlanabilir.

7. Kitap Değişim Günü

2012 yılından beri dünyada 14 Şubatta kutlanan “Kitap Değişim Günü” hakkında basında, sosyal paylaşım sitelerinde, kampanyalar düzenlenerek, bu günde arkadaşlar ve sevgililer arasında kitap paylaşılması sağlanabilir.

8. Araştırmacılara Öneriler

2012 YGS sonuçlarında en başarılı üç il arasında Burdur ve Karabük illerinin bulunması (Hürriyet, 2012), ayrıca bu illerde il genelinde okuma projeleri yapılmasından dolayı, okuma projeleri ile yerleştirme sınavları arasındaki başarı ilişkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- [1] **Akça, O.**, Molbay, R. 2010, *Okumamanın Sosyolojisi* Sosyoloji Alanı Orta Öğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projeleri Yarışması Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu(TÜBİTAK), Bursa.
- [2] **Akşam**, 2015, İstanbul Trafik Sıkışıklığında İlk Sıraya Çıktı, (Erişim: 27.05.2015) <<http://www.aksam.com.tr/yasam/istanbul-trafik-sikisikliginda-dunyada-ilk-siraya-cikti/haber-394400>>
- [3] **Arat, M.** 2009, *Sessiz Devrim Bu Gece 20.30'da*, (Erişim: 17.05.2015), <http://www.zaman.com.tr/melih-arat/sessiz-devrim-bu-gece-2030da_875905.html>
- [4] **Ateş, V.**, Şahin S. 2014, Yüksek Lisans Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarına Bilgisayar ve İnternet Teknolojilerinin Etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, pp. 1 – 16.
- [5] **Avcı, G.** 2009, *Türkler kaç yılda bir kitap okuyor?* (Erişim:10.12.2013) <http://www.haber7.com/egitim/haber/424193-turkler-kac-yilda-bir-kitap-okuyor>
- [6] **Bayraktar, M.** 2014, *Okumuyoruz Seyrediyoruz*, (Erişim:24.05.2015), <<http://www.bik.gov.tr/okumuyoruz-seyrediyoruz-haberi-75289/>>
- [7] **Bulut, İ.**, Koçoğlu, E. 2012, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Akıllı Tahta Kullanımına İlişkin Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği) *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 19 pp. 242-258.
- [8] **Bulut, Z.** (2001). *Öğretmen ve Öğrenci Okuma Alışkanlıkları*. Uluslararası Katılımlı Okuma Kültürü Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu. Eğitim Sen Yayınları, Ankara, Türkiye, 23-24 Ocak.

- [9] **Coşkun** , A. (2001). Ülkemizde Okuma Düzeyi Göstergeleri ve Okuma Algısı. Uluslararası Katılımlı Okuma Kültürü Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu, Eğitim Sen Yayınları, Ankara, Türkiye, 23 – 24 Ocak.
- [10] **CNN**, 2014, *En Çok Satanlar Listesi*, (Erişim: 11.05.2015), <<http://www.cnnturk.com/fotogaleri/kultur-sanat/kitap/en-cok-satan-kitaplar?page=9> > **Çelik**, T. 2015, Öğrencilerin E Kitap Tutumlarının İncelenmesi, *Turkish Studies*, Cilt 10, Sayı 3, pp. 271-284.
- [11] **Çiftçi**, Z. (2001). *Türkiye’de Çocuk ve Gençlerde Okuma Kültürünün Geliştirilmesi Üzerine*. Uluslararası Katılımlı Okuma Kültürü Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu. Eğitim Sen Yayınları. Ankara. 23 – 24 Ocak.
- [12] Çocuk Vakfı, 2006, *Türkiye’nin Okuma Alışkanlığı Karnesi*, http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/Raporlar/14okuma_aliskanligi_karnesi2006.pdf (Erişim: 16.09.2014).
- [13] **Durualp**, Ender., **Çiçekoğlu**, P., **Durualp**, Enver 2013, Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okumaya Yönelik Tutumlarının İnternet ve Kitap Okuma Alışkanlıkları Açısından İncelenmesi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür ve Eğitim Dergisi*, Sayı:2/1, pp. 115- 132.
- [14] **Hürriyet**, 2012, *YGS’de En Başarılı Üç İl*, (Erişim: 07.07.2015) <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/20384977.asp>
- [15] **Karadağ**, R. 2014, Okuma İlgisi, Tutumları ve Alışkanlığı Konusunda Yapılmış
- [16] **Çalışmaların Lisansüstü Tezlere Dayalı Analizi: YÖK ve ProQuest Veri Tabanları Örnekleme**, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı35, pp. 1 -17.
- [17] **Karasar**, N. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 19.Baskı, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (14), pp. 67-79.

- [18] **MEB**, 2011, *Okullar Hayat Olsun*, (Erişim: 26.05.2015), http://okullarhayatolsun.meb.gov.tr/?islem=bilgi_detay&id=26#
- [19] **Milliyet Gazetesi**, 2012, *Kitap Okumak Öğrenci Başarısını Arttırıyor*, (Erişim:13.10.2013), <http://egitim.milliyet.com.tr/kitap-okumak-ogrencinin-okul-basarisini-artiriyor/ilkogretim/haberdetay/16.02.2012/1503982/default.htm>
- [20] **Odabaş**, H., Odabaş, Z. Yonca, & Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı. *Bilgi Dünyası*, Cilt. 9, Sayı.2, pp.431 -435.
- [21] Önder, I. (2010) *E-Kitap Olgusu Ve Türkiye 'de Durum*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- [22] Öngöz, S. (2011), *Bir Öğrenme-Öğretme Aracı Olarak Elektronik Kitap* 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye, 22-24 Eylül.
- [23] **Özçakır**, Ali İ. 2015, *Okuma Alışkanlığı Nasıl Kazanılır*, (Erişim: 22.05.2015) <http://blog.milliyet.com.tr/-okuma-aliskanligi--nasil-kazanilir-/Blog/?BlogNo=495314>
- [24] Öztürk, E., Aydemir, Zeynep İ. 2013, Başlangıç Düzeyi Okuyucularının Okuma Motivasyonlarının, Günlük Kitap Okuma Süreleri ve Ailenin Okuma Durumuna Göre Değerlendirilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 21, Sayı 3, pp.1105-1116.
- [25] **Radikal**, 2013, *Yılda 480 Milyon 258 Bin Kitap Basıldı Ama*, (Erişim: 29 .05.2015) http://www.radikal.com.tr/hayat/yilda_480_milyon_258_bin_kitap_basildi_ama-1116856

- [26] **Saracaloğlu, A. S., Karasakaloğlu, N., Aslantürk, E.** 2010, Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okuma İlgisi ve Alışkanlıklarının Karşılaştırılması (Adnan Menderes ve Uludağ Üniversiteleri Örneği), Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 3, pp. 457-480.
- [27] **Sönmez, V., Alacapınar, F.** (2011), Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Anı Yayıncılık.
- [28] **Şahin, Esin Y., Çelik, G., Çelik, B.** 2012, Anne Babaların Çocuk Edebiyatı Kavramına İlişkin Görüşleri (Çanakkale Örneği), Çanakkale Araştırmaları Yıllığı, Yıl 10, Sayı 12, pp. 109-125.
- [29] **T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı,** 2011, *Türkiye Okuma Kültürü Haritası*, (Erişim: 15.10. 2013), http://www.okulkutuphane.org/images/abook_file/okumakulturu.pdf
- [30] **Tekin, H.** (1996). *Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.
- [31] **TÜİK,** 2012, *Hane halkı Tüketim Harcaması*, 2011, (Erişim: 18.05.2015) <<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10875> >
- [32] **TÜİK,** 2014, *İstatistiklerle Kadın*, (Erişim: 10.05.2015), <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18619>
- [33] **Üstten, Aliye U., Pilav, S.** 2014, Lise Öğrencilerinin Okuma İlgisi Ve Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitimde Kuram ve Uygulama, Makaleler*, Cilt 10, Sayı 4, pp.764-782.
- [34] **Yılmaz, B.** 2012, *Okuma Alışkanlığının Okul Başarısına Etkisi: Ankara Keçiören Atatürk İlköğretim Okulu Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, (Erişim: 14.05.2015), <<http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/bulentyilmaz/byilmaz1.pdf>>